

Ese in tóta
Samba'a.
Pretiu lu abon.
in Sibiu pe anu
3 fl. 40 cr., pe
1/2 anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. austr.
pe anu 4, pe 1/2
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
1/2 a. 19 piast.

Cumu stamu si ce avemu se facemu?

Evenemintele politice ne au abstrasu cu totul dela tóte alte ocupatiuni si ingrigiri, — adi toti facemu politica; apoi cumu stau celelalte lucruri, bine reu, susu séu întórse, totu atata. Dela coliba pana la palatu, dela opinca pana la stibleta politic'a se bate in capete, apoi candu cautamu la celelalte lucruri totu atatu de interesante pentru viétia, si vedemu ca incepu a se întórce pe dosu, séu cu susulu in diosu, amblamu a ne platí cu: asiá e timpulu, n'avemu ce face, si dandu din umeri plutimu mai incolo pe torentele politicu.

Ei bine! timpulu e asiá intr'adeveru, si déca n'am politisá adi, déca nu ne amu luptá adi pe aren'a politica, apoi nici candu alta data. Dar' apoi óre toti se politisamu in o forma, toti se facemu numai politica si tóte celelalte se le lasamu in capritiu lu sórtei, si apoi daca prin acést'a patimescu alte interese sante ale natiunei, toti putemu fi in o forma escusati?

Eu categorice negu. Juristii si toti altii, cari s'au resolutu a se sacrificá publicitatei, ocupa loculu primu in teatrulu politicu, séu chiaru ei au se fia actorii. Preotulu are mai antaiu se se ingrigésca de altariu de luminarea si moralea poporului si numai dup'aceea se se mai abata pucintelu si pe alte carari, firesce totu necesarie pentru viétia si morali. Invetiatoriu lu si profesoriu lu are mai antaiu se si-implnésca cu santitate detori'a lui, apoi dup' aceea faca politica, faca ce va vré, numai scandale nu. Negutiatoriu lu ingrigésca-se mai antaiu de bolt'a lui, cá se se instareze, dar' nu numai cá se insiele, apoi faca si elu politica, asemenea si altii; pe scurtu, s'avemu grige mai antaiu de datoriele nóstre specialí, apoi de altele mai generalí. Dar' adi nu facemu asiá.

Pana candu pe noi ne scutura si ne imbéta frigurile politice, alti factori principali ai vietiei natiunali decadu se ruinéza, se desibréza cá si corpulu despartitu de sufletu, cá totu ce e incredintiatu numai sórtei. Si care este factoriu lu celu mai de mare importantia, de necesitatea nedisputabile pentru ori-care

poporu? óre nu invetiamentulu séu mai apriatu scólele poporali? Eu asiá credu. — Se vedemu dara cumu stau scólele poporali la noi in tempulu actualu.

Pe catu vediu cu ochii si pe catu m'am potutu informá din diverse parti scólele populari suntu in disordine, in anarchia. — Ele pe unele locuri jóca chiaru numai dupa arbitriu lu protopopiloru, pe altele numai dupa alu preotiloru, si éra si pe aiurea dupa alu domniloru judi cercuali, solgabirei séu cumu le mai dicu, bá pe unele locuri dascalulu e totum-facu, elu léga elu desléga, merge la scóla numai cá de claca si numai candu-lu mai ajunge dorulu. Timpuri fericite cá acestea bá se mai vedi — toti suntemu domni, — facemu care ce vremu si candu vremu.

PP. Protopopi si preoti incepu a depune, dupa placerea d-loru, pe dascali de prin posturi si ai inlocá cu de aceia, cari le placu santiiloru loru si jóca precum le fluera. D-loru! acumu nu e evulu mediu séu cumu diceti d-vóstra legea vechie, candu domniá pumnulu si arbitriu lu. Eu ve dau totu dereptalu, candu delaturati din posturi dascalasi de aceia, carii sciu numai se bata lela pe uliti prin carciume, siedietori si alte locuri ne-convenite chiamarei loru, — inse numai atuncea candu nu faceti numai de capulu d-vostra si dupa audite, ci cercetati lucrulu si-lu referiti la mai marii respectivi. Pe unele locuri ale Ungariei éra si audimu ca solgabirei teroriséza pe dascali, le бага in scóle limb'a maghiara (!!), o blastematia si barbaria demna numai de nesce feti ai desiurturiloru asiaticu. Dar' credemu ca dóra n'o se mérga totu asiá. Pe dascalii, cati-si precepu misiunea loru si se nevoiescu a si-o implini pe catu numai potu, i audi cam de comune vaeranduse ca copii nu le mai ambla la scóla, si ca nu le mai sta nime intru ajutoriu cá se-i faca se frecventeze de sila, déca nu vreu de voia buna. Mai incolo se plangu cu totii ca nu-si potu scóte de locu biet'a lefsióra. Apoi déca la aceste intrebi pe poporu, ca dece nu tramite copii la scóla, si dece nu platesce la dascali, te platesce cu respunsulu, ca copilu lu n'a invetiatu nimica de candu ambla la scóla; nu dieu, pentru ca

odata i mana la scóla si de diece ori la porci, capre scl. Sciu ca asta e adeveratu pe unele locuri, pe la unii dascalii, carii sciu numai se faca alte secaturi, — si pe unde dascalii sunt nesce cantori din legea vechia cari nu sciu nici ei, apoi cumu se mai invetie si pe altii; — bá-ti mai respunde poporul si aceea, ca éca domnulu solgabireu Ferencz, domnulu cutare, ba chiaru si jupanulu János inca díce ca dece-si mai trimitu si ei copii la scóla ca nu potu fi toti popi si domni, si decatu — si mai predéza banii si bucatele pe dascalii, mai bine si-ar platí darea.

Mai marii respectivi din statulu preotiescu in sa suntu datori se aiba grige de unele cá aceste, se cerceteze lucrulu si se le dee resplat'a cuvenita celoru ce nu incapu de altii si se facu uneltele strainiloru, éra pre acoia cari nu cadu in puterea densiloru se-i deferesca la mai marii loru respectivi. Acésta e pe scurtu starea tragică a scóleloru poporali in presente.

Ce se faca dascalii in acésta stare parasi séu apasati de toti? se delase posturile si se apuce toti care incatruo, se se imprastia cá fain'a orbiloru? Noi nici decumu nu potemu aprobá acest'a si credemu ca nici altulu nu va aprobá, bá chiaru nici dascalii. Ce s'ar mai alege de noi, déca amu luá — o toti in tóte partile candu damu preste vre — o neplacere séu piedeca pe calea vietii, si déca amu desperá de tóte nimicurele, — atunci n'amu avé la ce mai iubi viéti'a, bá chiaru nici a ne mai nasce. Suntemu nascuti cá se traimu, dar' se traimu asiá catu se meritamu viéti'a. Toti suferimu si numai dupa suferintie scimu pretiá binele, numai dupa amaru se simte dulceti'a. Déca suferi dascalii acuma, acést'a e asiá dicundu numai momentanu, ca-ci credemu ca catu decurendu se va luá, si trebue neincungiuratu se se iá la deshatere si acésta cestiune de mare insemnetate. Ceea ce amu recomandá noi dascaliloru e, cá densii pana la definitiv'a organizare se fia rabdatori si se-si tiena posturile bune rele cumu suntu. Se mai cetésca, se se mai prefaca in studiulu loru incatu potu si au prindere, cá apoi cu atatu se se póta apucá cu bracia mai tari de lucru candu se voru pune tóte la loculu seu.

Insa de unde si cum se studieze invetiatoriulu cá se se perfectioneze in specialitatea sa? Unde ne sunt cartile pedagogice? Conferintiele invetiatoresci? Inspectorii de scóla adapati in sciinti'a acést'a, cá se calatorésca, se puna la cale, se indrepteze si instrueze? etc. etc. Din tóte e astadi nimic'a. Uniculu isvoru mai este „Amiculu Scólei“. Noi ve recomandamu dara

acésta foia cu totu adinsulu, atatu pentru ca e destinata singuru pentru instructiune, catu si pentru ca e cea mai eftina, asiá catu fia — care si — o procura fara de a semti ceva greutate. In acést'a invetiatoriulu afla totu ce-i e de lipsa: materialu instructivu limba si ortografia buna. Si daca asta recomandare si provocare o facemu tocma in „Am. Scól.“, bunatatea Dlui Redactoru credemu ne va concede acést'a, caci n'avemu de scopu a intinde lnude, ci a desfasiurá lipse, si apoi cauta se vorbimu catra publiculu, la care potu a petrunde aste vorbe numai prin acestu organu.

Laud'a si progresulu DDIloru invetiatori cu atatu va fi mai mare, déca pe langa acésta foia si voru castigá si alta foia romana ba cu atata mai bine daca le vor puté sprigini pe tóte; invetiatorii in sa se nu uite, ca mai antiau vinu cele neaperate si apoi altele. E pucina sperare de unu dascalu, care nu póta nici acésta foia, care in carier'a ce si-a luat u i píte sierbí, bá i chiar' sierbesce de falinaru.

Sustienerea si ingrigirea scóleloru poporali e repusa adi in man'a statului preotiescu. Statulu civile e incurcatu in alte cestiuni de viétiá: in apararea drepturiloru natiunali, asiá catu de o cam data pe langa cea mai prompta voia nu-i da man'a a-si întórce atentiunea si asupra instructiunei in genere séu cu specialitate asupr'a scóleloru populari. Dupace drepturile natiunali ne voru fi odata asecurate, atunci pe langa activitate urméza de sine si prosperarea scóleloru populari, acaroru esistintia apoi nici de cumu numai póte fi periclitata fara de a se sugrumá érasí totu ce-i natiunale. Deci statulu preotiescu cade sub mare si grea respundere la tribunalulu nunumai natiunale, ci chiar' si divinu pentru scaderile si abuserile cari se vor viri in scólele populari in acestu intervalu. Dorere inse ca aceste pe unele locuri le-amu vediutu pan' acuma. De prosperare nu e verb'a, ci bataru numai atata se se ingrigésca, cá de cumu au inceputu a decadá se nu decadia mai tare. Présantílii Eppi suntu datori si rogati pe totu ce e santu si natiunale, cá se supraveghieze cu ochi de Argusu subalternii sei, si pe aceia cari séu din lasitate, séu din patima, séu din orice interese blastemate vreu a aduce in confusiune si decadintia scólele poporali, se-i traga la dare-desama si se-le resplatésca dupacum merita atari fii ne demni si rataciti.

Statulu preotiescu la noi mai inainte totodata supliniá in unele privintie si pe celu civile, juristi nu avému séu de avému nu erá ai nostri, ei se pierdusera

pentruca cautau se se pierdiã. Preotii ne erã si juristi. Ei pe langa evangeliulu adevèrului eternu veniã timpulu candu cautã se iã si sabi'a dreptatiei, se apere ultimele ruine ce mai remasere Romaniloru din drepturile loru strabune, sèu se le mai redice catu de pucinu din pulberea ce le acoperise. Aceste dèca nu le vomu fi vediatu toti in deplinitatea loru, ni le marturisesce istori'a.

Aceste timpuri de trista memoria au trecutu, noi inca avemu adi barbati de statulu civile, cari nu-su mai multu siliti se-se denege de fratii loru, si se trèca in castrele lui Arpadu sèu ale lui Tuisco, cã se pota trai.

Deci preotimea a depusu o sarcina grea de pe umerii sei, sèu de n'au depus'o de totu, celu pucinu au impartit'o. Atentiunea si ingrigirea ei are se fia acumu indreptata cu specialitate la cultur'a si moralea poporului, la luminarea lui. Nunumai ca atare este misiunea preotimei, dar' totodata ea singura sta in comèrciu mai d'apròpe cu poporulu, ea singura are de a face necurmatu cu elu: acasã si in biserica. Deci in acestu timpu caoticu, pana candu barbati nostri de statu se lupta pentru sant'a cauza a natiunei, — preotimea cã o mama dulce se ingrigesca de fii sei cu tôte acele ce numimu nutrimentu spirituale, si numai atunci vomu potè dice, ca a corespunsu chiamarei sale si spiritului predominantu.

Ce se atinge de cuestiunea invetiamentului, vedemu ca pan'acumu nu s'a luat necaiurea la desbatere. Senatulul imperiale e inca stirbu, si membrii lui pana un'a alta vorbescu si se disputa mai multu de lucruri generali, si mai e inca multu pana la specialitati. Diet'a Ungariei nu-si vede capulu din alte incurcaturi, desi unii dintre eminentii ei oratori atinsera bine còrd'a invetiamentului la mai multe ocasiunii. Noi transilvanenii n'avemu pan' acuma nici dieta, nici avuremu pan' acumu nefericirea a peregrinã la Mecc'a unguriloru. — Pana una alta speranti'a ne e totu in congresulu nationalu, chiaru si in privinti'a scòlei.

Pela congregatiunile marcali inca nu se facu vorba de scòle, pe catu sciu, cã celu pucinu se se iee nesce mesuri preventive de ori-ce abusuri si desordini, fia acele cauzate din partea oricaroru, pana la o definitiva organizare.*) De ocamdata se recomanda oficialiloru romani

(pentru ca scimu ca pe ceialalti nu-i va putea durè atata de scòlele romane), si suntu rugati, cã incatu numai le sta in putere se se ingrigesca de scòlele poporali si se stea intru ajutoriu preotimei si dascaliloru unde e de lipsa. Èr' barbati nostri, caroru le e incredintiata sòrtea natiunei, au santa datorintia, cã acestu factoriu principale alu vietiei natiunali, candu va veni pe tapetu se nu-lu considere cã ceva de a dõu'a mana. Acèst'a e fundamentulu a tóta prosperarea si consolidarea natiunala si lipsindu acèst'a tôte celelalte staruintie ale nòstre voru fi palatiuri zidite in aeru.

D.

Despre invetiarea agronomiei in scòlele poporale.

Antai'a detorintia a scòlei poporale e educatiunea religiòsa morala a tenerimei, caci aceea e caldur'a inimei, foculu celu cerescu, ce incaldiesce, invia si léga la olalta inimele omenesci pr'intr'unu sentiù si amòre de ómeni; candu d'in contra nemoralitatea insocita de nerelegiositate e numai un'a rana a societatei omenesci.

Pre langa educatiunea religiòsa morala inse trebuie sa aiba locul cuvenitu in scòl'a poporala si cultur'a materiala, carea este puterea si activitatea industriei omenesci, ce face minuni in difele nòstre. Activitatea scòlei poporale dara trebuie se se intinda si preste trebuintiele trupesci ale omului; ea trebuie se lumineze mintea, se o nobiliteze si se o iadiestrece cu acele cunoscintie, care inleznescu traiulu vietiei, aratandu omului midilòce ratiunale spre inbunatatirea sòrtei sale prin delaturarea unoru prejudetie si abaterea de la formele cele invecchite, prin introducerea innoireloru aprobate de sciintia in tôte ramurile economiei.

Proprietatea de pamentu si de mosii e cea mai de frunte si mai sigura avere a statului si a singuraticiloru, pentru-ca din aceea ne implinimu trebuintiele cele de antai'a importantia: a le nutrimentulu.

Fiindu-ca datorinti'a scòlei poporale e, a face tenerimea capace spre castigarea unui traiu fericitu, urmèza, ca economi'a campèna, acèsta funtana nesecata a vietiei si a bunastarei materiale, nu pòte fi eschisa d'in sfer'a de activitate a scòlei poporale, carea e, asiã dicendu, mam'a culturai, caci ea aplèca mai antaiu la peptulu seu fragedulu pruncu, carele cu incetulu se smulge din bratiile ei procedendu inse totdeun'a pre cararea fundata in scòl'a poporala.

*) In comitatulu Carasiului, unde este aplicatu multu meritulu nostru barbatu Dr. Marienescu, se facu totusi ceva in asta privintia. Vedi „Am. Scòl.” Nr. 23 din an. cur. R.

Cu economi'a de campu — agricultur'a — e strinsu legata cultur'a de vite, de pomi, de stupi si de vermi de metasa. Spre a trage d'in tóte acestea — si d'in cele mai mici ramuri ale economiei — folosulu celu mai cu putintia, e neaperatu de lipsa invetiarea rationala, caci esperiinti'a neinsocita de teoria se marginesce numai cu intrebuintiarea formeloru celoru invecchite, eredite dela mosi stramosi, caroru n'au fostu cunoscute rezultatele esperiintieloru moderne, care trebue latite catu se póte intre poporu, déca voimu se avemu economi buni, cari se ne represinte avuti'a natiunala.

Agricultur'a e meseri'a cea mai necesaria, cea mai sporitória si mai latita, ba cea mai frumósa si mai sanetósa; pentru aceea trebue indreptata spre dens'a tóta atentiunea a-casa si in scóla; nimic'a nu trebue intrelasatu spre ridicarea si imbunatatirea ei, déca voimu se tienemu pasu cu lumea civilisata; caci crescendu-ne lipsele trebue se cautamu a ne inmultí si midilócele spre delaturarea loru, ce numai prin tractarea ratiunala a agricultur'ei se póte efeptuí.

Sórele, acestu globu asiá micu la parere, carele inse in fapta intrece de 1,300,000 de ori volumenele pamentului nostru, n'a inceputu inca a lumina cu radiele sale cele folositorie, care suntu funtan'a luminei si a caldurei, si tiereanulu se misica in frumós'a, vesel'a si liber'a natura; pecandu molateculu orasiénu se întórce in culcusiulu seu, tierénulu 'si afla recrearea spiritului si intarirea corpului seu la lucru intre paserile cele cantátorie ale ceriului si intre animalele cele saltátore ale campului. Naintea lui jace intinsa campi'a cu spicele saşle cele pline, covorulu celu pestritiu de flori alu livediloru, cu unu cuventu: intréga natur'a cu vari'a sa grandóre, carea 'lu provóca la admirarea si pi'a adorare a parintelui celui de susu, carele governa cu intieleptiune si bunatate eterna tóte cele create.

Póte dara se remana afara de sfer'a de activitate a scólei unu ramu asiá insemnatoriu, necesariu si sporitoriu alu ocupatiunei omenesci?

Fia-cine credu ca e convinsu, ca acést'a nu se póte intemplá fara dauna semtivera pentru omenime preste totu si pentru tierenime in particulariu, caci cum amu mai dísu, scól'a poporala are acea frumósa chiamare, a indiestrá pe omu cu religiositate morala si cunoscintiele necesarie unei conditiuni oneste si folositorie.

Se intielege de sine, ca invetiarea agricultur'ei in scól'a poporala, precumu si intregu invetiamentulu din

sfer'a ei, nu póte fi altu-cumu, decatu elementaria si se póte estinde mai vertosu preste cultur'a de pomi, de stupi, de vermi de metasa s. m. d.; caci acésta invetiarea teoretica se póte usioru impreună cu deprinderi si cercari practice, déca comunitatea saténa cumpera spre acestu scopu o gradina catu se póte de mare in apropiarea scólei si o lasa acesteia-a, cá se o lucre invetiatoriu cu scolarii sei, luandu afara lucrurile cele mai grele, cum e aratur'a scl., care se se implinesca de comunitate. Gradina, in carea se se plante pomi si se se semene sementie de tóta plas'a, se póte tiené in stare buna au prin midilóce comunale, au prin contribui de buna voia. Din pomii plantati si din sementiele sementate se se imparta la timpulu seu scolariiloru si pe catu ajunge si altoru sateni, spre sadire a casa si asiá póte vomu fi fericiti a vedé unadata cultur'a gradiniloru in florindu; caci acumu a trecutu acelu tempu fatalu, candu Romanulu n'avea inima de a plantá pomi si vini, temendu-se a nu atítia poft'a domnului seu de a i-le luá cu puterea (cumu bine ne spune invetiaturu Simeone Barnuti in cuventulu seu catra meréti'a adunare nationale din Blasiu).

Venitulu fiitoriu din numi'a gradina au se se imparta intre invetiaturu si scolari, au se se pastreze intr'unu fundu crescatoriu, destinatu pentru trebi scolastice totdeun'a, inse asiá cá invetiaturiu se capete un'a particea pentru ostenelele puse afara de scóla, caci si asiá densulu n'are a se bucurá de vr'unu salariu mare.

Sciu. ca din mai multe parti s'aru pune intrebarea, unde suntu cartile manuducátorie? aretati-ni-le se ni-le procuramu, caci altu-cumu suntemu constrinsi a urmá érasí numai esperiintieloru facute de cei betrani. La acést'a respundu scurtu, se se faca mai antaiu pasii cei mai de lipsa si cartile voru urmá, numai sa fia pentru cine. Preotii, invetiaturii si diregatorii romani, unde suntu, potu se 'si desfasiure activitatea in acésta privintia, si déca in comunitati germane se afla gradinari salarisati, vomu puté si noi avé gradini de mustra si fara de acei-a, pana ne va veni mai bine.

Dee Dumnedieu, se citimu catu decurendu in acestu organu scolasticu sciri imbuécútorie despre facutii pasi in tréb'a cea importanta a agricultur'ei. Din parte-mi incheiu aceste scurte insemnari cu promisiunea, a mai veni un'adata la acésta tema de alat'a insemnate pentru poporulu nostru, carele cea mai mare parte se ocupa cu agricultur'a intrebuintiandu inse esperiintiele eredite

dela mosi stramosi si crediendu, ca numai acelea suntu bune, din cauza ca nu aude mai nemic'a despre esperiintiele facute in véculu nostru.

Teodoru Rosiu.

Ceva despre cultur'a pomiloru.

Stradani'a si ingrigirea
promitu odihua si bucuria.

In acésta fóia s'au mai publicatu óre-cari articuli agricoli, cari desí nu erau din tienuturile nóstre, si nu tractau nice descriau starea tieréi nóstre, totusi erau destulu de insemnati, cá se dee órecare impulsu poporului nostru, ce se ocupa numai cu agricultur'a si prin urmare cá se-si póta acoperi, tóte lipsele este nevoitu se cerce si se intrebuintieze tóte midilócele prin care s'aru poté mari venitul curatu alu pamentului si asiá buna starea materiale, care dupa parerea mea este bas'a séu fundamentulu a tóta propasirea si fericirea dulcei nóstre natiuni.

Cu dorire asteptámu se audu si din partea fratiloru nostrú ceva provocari, invetiaturi si indemnari spre inaintarea acestui séu a altui ramu economicu, — inse pana acum dorirea mea a remasu totu dorire, si mi se pare, ca evenimentele politice ocupa prémultu pe acei barbati, cari nunumai ca ne aru poté impartasi nesce invetiaturi demne si folositoare bá ne aru poté arată si prin esemple vie marele venitu ce l'amu poté trage din o ratiunala cultura a pamentului si incatu s'atinge de obiectulu nostru — din a pomaritului.

In urmatórele siruri voiú ami dá catu mai pe scurtu parerea mea in acestu respectu.

Din crescerea si inmultirea pometului amu poté trage multe si mari folóse. Pomaritul este unu midilocu, prin care pamentulu se póte folosi mai bine si totdeodata inainta productiunea. Elu póte sierbí spre imblandirea climatei, adeca acele pamenturi, cari fiindu espuse unei climate préuscate, si pentru diferitele plante stricatorie, prin plantarea cu pomi se potu aduce in unu statu mai favoritoriu productiunei; pentruca pomii séu si arborii semenati de o parte umbrescu pamentulu impedecandu radiele sórelui se nu strabata in o cantitate mare, de altmintrea prin desele loru frundie tragu multa umediéla din atmosfera. Ripe si costisiuri, cari pana acumu nu s'au potutu folosi, ori daca s'au si folositu n'au rentatu prémultu, din cauza ca au batutu multe venturi si gunoiulu pusu l'au menatu ploile, prin plan-

tarea regulata cu pomi si arbori se potu aduce in ó stare de indoita fructivitate, de órece prin acést'a se impedeca repediunea venturiloru si spalarea gunoiului, care in astu modu se alipesce langa radacinele pomiloru si asiá se forméza unu terenu favoritoriu multoru cereali. Pomii nunumai ca aducu folosu insemnatu prin fructe*), ci totodata sierbescu spre infrumsetiarea campuriloru si lunciloru desierte.

Plantanduse pomi pe langa drumuri si carari, sierbescu spre desfatate si umbrire calatoriloru si transporteloru de vite, impedeca suruparea siantiuriloru ce nu suntu destulu costisie, acaroru reparatura ar' cere de altmintre spese insemnate. Ei se potu intrebuintia cá aratatori de drumu si margini la pamenturi, candu apoi s'ar poté folosi multu pamentu, ce pan'acumu sierbesce de mediutine. ce nunumai ca nu produce nimica, dar' de multeori impedeca amblarea cu vite si cu cara, aru suplini pietrele ce se punu la despartirea unui locu de altulu, si cari ómenii rei adeseori le muta, de unde

*) Spré a-ne poté face o idea adeverata despre venitul curatu, care se dobandesce in tierile cultivate de apusu ale imperiului nostru, voiú a aduce unu esemplu dela dominiulu E. S. D. conte Franz de Thunhohenstein, Perutz in Boemi'a: dominiulu se afla in 5 marieste in parti, care la olalta au o aria de 5951 metr. séu 1983 $\frac{2}{3}$ juguri (a 1600 *stangini), pe care se afla 35.194 pomi de totu felu, din acestia 12.625 neroditori ad. inca teneri. Pe langa asta suma de pomi se mai afla trei gradini de crescere cu 17.790 pomi altuiti si cu 9125 nealtuiti. Spre ane poté mai bine oglindá venitul curatu, voiú a luá unu terminu mediu de 3 ani adeca in an. 1856 se capetase pentru fructe . 5212 fi. — cr. m. c.
- 1857 - - - . 5395 - 48 - -
- 1858 - - - . 6439 - 39 - -

asiadara calcululu de midilocu in 3 ani: 5682 fi. 36 cr. m. c.

O suma dupa parerea mea destulu de demna de a se bagá in sama, si pentru noi cu atatu mai importanta, pentruca e numai unu venitu adausu la productiunea adeverata a pamentului. Pentru ingrigirea tuturor lucrariiloru de lipsa se afla 3 gradinari (unulu numai pentru castelu) si doi ingrigitori séu inspectori, acaroru plati sue pe anu 1600 fi.; cu unu salariu de 400 — 500 fi. m. c., pe langa alte bineficia ce-si mai potu castigá barbati cu capacitate si cari se apuca cu anima de ramulu loru incredintiatu. Óre are si profesoriulu ceva? Pe langa susu aratatele chieltueli má suntu si altele adeca pentru trasuri, lucratori de di, dare, folosirea pamentului s. a. Se dicemu ca aceste tóte ar' suí pe anu la 2000 fi. m. c., care suma credu ca nu e nici cumu pré pucina si totusi ar' suí venitul curatu cal. m. la 2082 fi. 36 cr. m. c. — O suma care multe economii asemenea de mari in patri'a nóstra, n'o producu socotindu tóta productiunea pamentului.

apoi se nascu certe, procese si alte neplaceri, asemenea aru poté sierbí la marcarea otareloru. Pasiunile, cari la unele comune cuprindu locuri intinse, semnanduse cu pomi numai ca s'ar' ípoté trage venitu depe fructe, ci totodata prin umbrirea si tragerea de umediala s'ar' inradeciná erburi bune pe locurile cari pan' aci erá plesiuge. Cu unu cuventu prin prasirea pometului devine poporul in o stare mai buna, tíer'a si tienuturile se infrumsetiéza, clim'a se improspatéza, ba inca si semtiulu omului lu-straforméza ori mai bene nobiléza, adeca acele individue cari gusta dulceti'a acestei intre-prinderi, si inca d'in teneretia séu dedatu la asia ceva, nu suntu plecati, nici afla bucuria a-si petréce séu mai bine amari timpulu prin cele birturi (carciume) cu cartile si cu alte lucruri stricatorie, ci aceia afla mai mare bucuria, candu potu petrece timpulu in jurulu tinereloru loru mladitie, socotindu mereu la o imbunire si inlesnire; din fragedele loru teneretie se facu cunoscuti cu insusirile pamentului, se facu atenti la tóte intemplantile din natura, facu esperintia si cunoscentia cu insusirile climatice etc.

Fara a-me intinde asta data mai departe voiescu numai a arata midilócele prin care s'ar' poté avanta cultur'a pomiloru, si éta cu aceea venimu: 1. La DD. preoti si invetiatori. Ve rogu Dloru, ale cui invetiaturi asculta mai bine poporul tieranu? ale cui fapte esaminezá elu mai cu acuratétia, decatu ale preotiloru? cari au asiá ocaziune de a impune poporului (adeveratu dovedindu-le mai nainte prin fapte si exemple via, la care d-loru li deschisa calea mai multu decatu la ori-care alta societate omenésca, comunele, desi nu tóte au pamenturi eclesiastice, fiacare preotu póte sacrificá pucinelu tempu ce e de lipsa, si déca nu potu invetiá prin scóle pomaritul nici in teoria nici in pracsá, — se cetésca carti ce tractéza despre acestu obiectu, apoi cele cetite se se nevoiésca ale pune in pracsá) si alu imbarbatá la ori-care lucrare ce póte contribuí la binele si fericirea patriei, decatu preotítea? Deca dens'a conduce poporul in politica, apoi de ce se nu-lu conduca si in acést'a sfera, prin care se inaintéza starea materiale a poporului? Au nu suntu mai inainte mladitiile poporului incredintiate preotiloru, dar' mai alesu invetiatoriloru, cari au se planteze ce-e bine si folositoriu in animele loru? Au nu ei au se faca din aceste mladitie fragede barbati demni? Asiadara nu este fórte de lipsa cá in fia-care scóla numai comunale dar' si triviale se se propuna ceva despre crescerea pomiloru, si se arate in pracsá respectivulu

invetiatoriu totu aceea ce se invétia teoretice. In anii trecuti — sub absolutismu — prin ordinarea si nevoiinti'a unor oficiali zelosi in comune multisióre se facú cate o gradinutia de pomi; dar' dorere! ca acumu numai ca nu prosperéza, dar' pe di ce merge prin nepasarea ómeniloru se nimicesce.

Darear' bunulu Ddieu, cá nouele oficialate s'arate in acestu respectu o stradania indoita demandandu comuneloru se sacrifice cate unu petecu de pamentu (ce se afla la multe comune in catitate mare nefolositu) pentru crescerea pomiloru, acaroru ingrigire se fia incredintiata DD. preoti si invetiatori.

Ar' fi fórte de doritu, cá DD. inspectori de scóle si protopopi cu ocaziunea visitarei scóleloru se se convinga si despre progresulu ce-lu face invetiatoriu in acestu respectu, bine ar' fi decá comisiunea ce se afla la esamenu ar' face cate unu exercitiu si in gradin'a scólei.

2. Spre o avantare generala in unu tempu mai scurtu, este netrecutu de lipsa infintierea unei societati pomologice, care se aiba sub dens'a mai multe reuniuni de acestu felu, barem in totu districtulu cate un'a. Aceste reuniuni aru avé se-si chiami membrii loru catu si prealti iubitori mai adese ori spre constatiune si desbateretia mai multoru intrebari. Societatea pomologica pelanga inpartasirea mai multoru invetiaturi, ar' avé se conchiame baremu in totu anulu in diferite locuri cate o espusetiune pomologica, la care ar' fi se se presenteze numai fructele feliuritiloru pomi, ci in timpuri favoritorie chiar' si arbori, si instrumente de totu genulu.

3. Impartirea de premie séu remuneratiuni. Cu ocaziunea espusetiunei ar' trebui se se aléga o comisiune, care se fia insarcinata a esamina productele prezentate si asiá a hotari, care suntu cei mai demni de a se impartasi de premie in bani ori de nescemonete de onóre. Acést'a premiare socotu ca in tempu scurtu ar' produce nesceresultate fórte inbucurátorie.

4. Facenduse gradine publice baremu in totu districtulu séu comitatulu cate un'a, unde tienenduse nescere barbati versati in acestu ramu, totdeuna se fia in cea mai buna ordine. Din aceste gradini apoi se se iee pomi si se se planteze mai antaiu locurile comunali si districtuali séu comitatense, apoi drumurile si calile, si in urma prisosindu se se vendia la privati pre bani.

5. Netrecutu de lipsa suntu nescere ordinatiuni fórte aspre, fara de cari intreprinderea in locuri libere ar' fi fara putintia. In care respectu se póte sperá ajutoriu dela noii oficiali, cari acumu-su numai fii d'ai patirei, dela

cari potemu nunumai sperá dar' si pretinde ajutoriu ori unde e vorb'a de interesulu comune.

Dupa ce ni se deschise si nóue unu campu mai largu de activitate, mai lacsanduse incatu-va catenele absolutismului, ce cu atatu ne apasá mai tare cu catu ca erá inpreunata cu elu si invidi'a celoru-alalte natiuni — cutezu a rugá cu tóta stim'a pre toti barbati nostri, oficiali, preoti, invetiatori, tierani etc., cá sese nevoiésca a infintiá o societate pentru avantarea acestui ramu economicu, unu nou isvoru pentru buna starea materiale a poporului. Sperantia in Atotu-potintile!

A

Sciri scolastice.

Sibiú, 2. Augustu n. Esamenele la Academi'a de drepturi se incheiara, angustínea colóneloru cum si imbulsierea altoru materiale nu ne iérta a produce o amantíre a decursului acelor'a; totusi ce nu putemu lasá ne amintitu este, ca dintre junii romani estimpu absolvara studiile juridice — cu depunerea examenului de statu — patru insi si anume DD. Simeonu Horvatu, Joane Macelariu, Jos. Popu si Jos. Pusícariu, din cari de fundulu regescu se tiene numai unulu. In persón'a juniloru acestora n'avemu d'a salutá numai nesce individi absoluti binecapacitati, prin urmare aplicabili in posturi publice, unde se simte astadi asiá lipsa ardienta de romani apti: ci mai avemu d'a privi si totu atati romani cu inimi invapaiate pentru binele natiunei, totu atate capacitati alese, dela care chiaru si literatur'a nóstra — forméza totu dreptulu — d'a asteptá, se-i véda lucrandu si pe terenulu ei.

— Si examenele din institutul diecesanu pedagogico teologicu de aici se incepure luna trecuta si tocm'a decurgu inca; cu septeman'a acést'a insa se incheia.

— Romanii din Sibiu suntemu astadi mai pucini cu unulu din cei mai de frunte si mai zelosi membrii ai societatii nóstre. D. Andreiu Muresianu, fostulu translatoru de limb'a romana la guvernulu sistemei caduite, a parasitu Sibiului de vr'o dóue septemani spre a-si vedea de cur'a sanetatii in baile dela Elöpatak. Audimu insa ca acelu demnu barbatu alu nostru ar fi denumitu de profesoru la Universitatea dela Iasi, si ca ar fi si primitu acelu postu frumosu. Dumnedieu se vede in fine a pune capetu indelungiloru sale suferintie, ce le avú in cursu de unu dieceniu pentru insusítatile

romane ce lu-caracteriséza. Insa daca scirea de susu e drépta, Romanii Transilvaneni amu perdutu fórte multu prin trecerea Dei Sale in Moldava, desí literatur'a nóstra — luata in generalu — a casitigatu, deschidendu-i-se Dei Sale unu campu de actiune mai largu si mai liberu. Candu óre desvoltamentulu nostru va ajunge la stadiulu acel'a, cá barbati nostri cei luminati se nu mai fia siliti a trece in alte parti, ci se póta a se aplicá si in midiloculu nostru asiá, dupa cum merita si cere pusetiunea loru?

Cu ocaziunea acést'a voimu a trage atentiunea celoru — ce au d'a face cu educatiunea tinerimei asupr'a unui opu tradusu in limb'a nóstra de amintitulu barbatu, pentru care pan'acum nu i s'a aratatu recunoscinti'a cuvenita nici macaru prin cumpararea aceluia. Este intitulatu „León'a cresterii rele cu midilóce de a o face si mai rea“, tradusa, prelucrata pentru romani, si tiparita in Brasiovu la an. 1848. — In libreri'a lui S. Filtsch in Sibiu se mai afla ultimele esemplare din acelu opu si se vendu cu cate 1 f. 20 cr. — La 10 esemplare unulu rabatu.

Materiale de instructiune.

Schitie din geografi'a biblica.

(Capetu.)

B. DESCRIEREA CELORULALTE LOCURI MAI MEMORABILE, CE VINU IN BIBLIA. 1. In Afric'a: Teb'a (numita in biblia No), care spre deosebire de o alta cetate din Greci'a se numiá cea c'osutu de porti. Ea erá situata pe ambii tiermi ai Nilului. Acum pe loculu unde a statutu cetatea se afla 5 sate risipite, dupa care se si insemnéza ruinele. *Memfide*, renumit'a cetate a vechimei (numita in biblia No f). Faraó, regele, in a carui curte vietuise Iosifu pela anulu 1700 inainte de Cristosu, si-avuse a sa resiedintia in cetatea ast'a, care se intemeiá in timpii lui Avramu. Nu departe de cetatea acést'a sunt piramidele, dintre eari un'a se distinge multu prin marimea ei, la care 100,000 de ómeni a lucratu 20 de ani. Erá si siédi'a preotiloru.— *Alesandri'a*, cetatea ast'a se zidi pela anulu 332 prin Alesandru-celu-mare si populatiunea ei se urcá la 700,000 locuitori. In restimpu de 6 ani ea a fostu cea d'antaiu cetate de comerciu pe pamentu. In anulu 285 inainte de Cr. s'a tradusu aici testamentulu vechiu in limb'a gréca prin cei 70 de splicatori (talmacitori).—

On s'eu *Heliopole*, langa Nilu, erá resiedinti'a unui colegiu preotiescu c'unu templu alu sórelui.

2. In *Asia*: a) *Babilonia* s'eu *Caldea*: *Babilonu* s'eu *Babelu*, capitala si resiedintia. Muri, cari congiurau ac'asta cetate formau unu cuádratu, fiacare lature erá lunga preste 8 mile, inalta de 100', cu 250 turnuri si provediuti cu 100 de porti. Preste *Eufratu*, care stracurcea cetatea, erá construitu unu podu frumosu c'unu acoperisiu de lemnu, care se putea lua josu. De ambe marginele riului se inaltia cate unu palatu regescu, si spre a puté merge nevediuu dela unulu la altulu se sapase unu locu anume pe sub albi'a riului. Langa podulu celu mare stetea turnulu lui *Belu*, care se'ntindea la o 'naltíme de ametitu, fiindca stetéu 8 turnuri unulu pe altulu asiá, ca celu mai de susu erá totdeun'a ceva mai angustu si mai jositu, cá celu de de-suptu. Gradinele aternate ale reginei *Semiramis* se numerau intre cele 7 minuni ale lumii.— b) *Asiri'a*: *Ninive*, ac'asta cetate pompósa se intindea p'o arie de 12 mile; murii ei erau de 100' inalti si aveau o asemenea latime, incatu de asupr'a putéu se stea 3 care comodu langa olalta. Pe muri d'asupr'a se ridicau la 1500 turnuri, dintre cari fia care erá de 200' inaltu. Pe timpulu candu Ion'a predicá acolo pocaintia, cetatea avea preste 1 milionu locuitori. — c) *Medi'a*: *Ekbatana*, capitala, (in biblia se numesce *Achmeta*). *Gaza*, resiedinti'a de véra a regiloru. *Rages*, cu ruine. — d) *Mesopotami'a* (numita in s. scriptura *Aram-Nacharajim*): *Ur*, loculu nascerii lui *Avramu*. *Haran*, mai sta inca si astadi cá cetate mica. Aici locuise si *Laban* stranepotulu lui *Avramu*. — e) *Siri'a*: *Damascu*, cetate pe care o cucerise *Davidu* si in acarei vecinia s'a templatu intórcerea lui *Pavelu*. *Tamar*, intemeiata de *Solomonu*. *Antiochi'a*, resiedinti'a regiloru siriani; cetatea a avutu 5 óre in cercuitu si 200,000 loc. *Seleuci'a*, intemeiata cu 300 de ani inainte d. Cr., pe timpulu in florirei ei avea 600,000 loc. — f) *Fenici'a*: *Sidonu*, cea mai vechia cetate a tierii; produse multe de arta. *Tirus*, (acum *Sur*), *Sareft'a* si *Arados*.

Varietati.

* Unu englesu a inventatu unu tunu, care se imple numai cu aburu, se curetia si se descarca totu prin

aburu. Se imple pe dinapoi. Ar fi bine candu cu timpu masinele de sine singure ar esi la campulu luptei si s'ar bate cu masinele iaemice.

* In *Marea caspica* prin o gramaditura vulcanica s'a nascutu o insula nóua, care se inaltia 18 picio're preste faci'a marii, intre *Lenkoram* si *Baku* si e mai asiá de marc cá insul'a invecinata *Svinri*.

Nr. 76. 1861.

(2)

Escriere de concursu

Pentru ocuparea postului de invetiatoriu in scól'a comunale romana unita din *Catin'a*, cu care e impreunatu unu beneficiu anuale: de 52 ½ fior. v. a. primindi din cas'a perceptorale c.-r. contributiunale respectiva cá fundatiune vechia, apoi: de 80 fior. v. a., cari comun'a cu contractu e obligata in dóue rate ai prestá pe cale repartitiunale, a trei'a: dela totu prunculu si prunc'a umblatoria la scóla una diumetate miertia mare de cucuruзу; si in urma: cuartiru liberu cu gradina destula pentru legume debuintióse la una casa.

Concurendii, carii au de a fire pedagogi absoluti sciutori de cantarile bisericesci pentru mai mare indemnarea poporului de a'si dá pruncii la scóla, si afara de plinaria cunosciintia gramaticale a limbei romane se mai posiéda inca baremu una din celelalte dóue limbe ale patriei, — suntu rogati a'si tramite petitiunile sale provediute cu documintele necesarie la suscrisulu oficiu protopopescu pana in ultim'a *Augustu* a. c., cá asiá pana la inceperea noului anu scolasticu prosime venitoriu, memorat'a statiune vacante si in fapta deplinu se se póta restaurá.

Dela oficiulu protopopescu rom.-unitu din *Catin'a*, 10. Iuniu 1861 s. n.

Iacobu Lugosianu,
administr. protop. rom.-unitu.

➔ Numeri dela 1. Iuliu se mai afla si pentru cei, carii se vor aboná d'acincolo la „*Amiculu Scólei*“. Avemu inca lipsa de unu numeru insemnatu de abonanti, cá se putemu implini promisiunea facuta: de a dá pe septemana cate 1 ½ cóla. Má pan' acum inca nici numerulu prenumerantiloru din semestrulu I. nu e completu. OO. lectori sunt asiadara rugati cu stimatiune: a-si face datori'a nationala si in asta privintia.